

Установа адукацыі

“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце

 А.В.Макоўчык

“13” _____ 2021 г.
27-3-н3-2021
Рэгістрацыйны № УД- _____ /вуч.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

**Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-01 02 01 Пачатковая адукацыя**

2021 г.

Вучэбная праграма распрацавана на аснове Адукацыйнага стандарта Рэспублікі Беларусь “Вышэйшая адукацыя. Першая ступень” ОСВО 1-01 02 01-2021, вучэбнага плана ўстанова вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-01 02 01 Пачатковая адукацыя, тыпавай вучэбнай праграмы «Беларуская мова» (рэгістрацыйны № TR-4 636/млн), зацверджанай 23.02.2022.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

В.У.Азарка, дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

А.С.Васілеўская, загадчык кафедры беларускага і рускага мовазнаўства ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В.Г.Качан, дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

В.П.Русак, загадчык аддзела сучаснай беларускай мовы ДНУ “Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”, доктар філалагічных навук, дацэнт

Д.В.Дзятко, загадчык кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА

Дырэктар дзяржаўнай установы адукацыі «Пачатковая школа № 29 г. Мінска імя братаў Сянько»

 _____ А.М.Наскова
 «26» _____ 05 2021 г.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай беларускага і рускага мовазнаўства ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” пратакол № 11 ад 27.05.2021

Загадчык кафедры
 _____ А.С. Васілеўская

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” пратакол № 8 ад 13.07.2021

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў дзейным патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела
 _____ С.А.Старадуб
 Дырэктар бібліятэкі
 _____ Н. П. Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма для ўстаноў вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне “Беларуская мова” распрацавана ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасці 1-01 02 01 “Пачатковая адукацыя”.

У падрыхтоўцы настаўнікаў пачатковых класаў курс “Беларуская мова” займае асобае месца сярод асноўных вучэбных дысцыплін, аб’яднаных агульнымі прафесійнымі задачамі. Настаўнік пачатковых класаў павінен быць адукаваным чалавекам з адпаведнай тэрэтычнай падрыхтоўкай па мове, якая мае статус нацыянальнай дзяржаўнай мовы. Вывучэнне беларускай мовы носіць статычны нарматыўны характар, які прадугледжвае засваенне сукупнасці правілаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы, што забяспечвае правільнае авалоданне ёю.

Курс “Беларуская мова” мае на мэце сфарміраваць у студэнтаў навуковы погляд на беларускую мову як сацыяльную (грамадскую) з’яву, як форму нацыянальнай культуры і сродак выражэння нацыянальнай самасвядомасці, вызначыць асаблівасці і заканамернасці развіцця сучаснай беларускай мовы, выпрацаваць практычныя навыкі самастойнага аналізу разнастайных моўных фактаў, параўнання іх з адпаведнымі фактамі ў рускай мове.

Мэта дысцыпліны – садзейнічаць набывшцю студэнтамі трывалых і свядомых ведаў па сучаснай беларускай літаратурнай мове для эфектыўнага карыстання беларускай мовай ва ўсіх сферах прафесійнай дзейнасці.

Задачы дысцыпліны:

даць тэрэтычныя веды пра законы і з’явы фанетычнай, лексічнай і граматычнай сістэм сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

спрыяць практычнаму авалоданню нормамі сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

выпрацаваць навыкі самастойнага аналізу разнастайных моўных фактаў; актыўна ўдасканальваць маўленчую практыку студэнтаў, садзейнічаць узбагачэнню іх прафесійнага тэзаўруса;

выхоўваць любоў да мастацкага слова, да духоўнай спадчыны беларускага народа;

развіваць сродкамі мовы інтэлектуальную, эстэтычную, маральную сферы асобы студэнта.

Вучэбная дысцыпліна “Беларуская мова” з’яўляецца адной з асноўных у падрыхтоўцы будучага настаўніка пачатковых класаў. Яна павінна не проста падрыхтаваць студэнта да выкладання школьнага курса беларускай мовы на I ступені атрымання агульнай сярэдняй адукацыі, але і навучыць карыстацца мовай як асноўным спосабам педагагічнага ўздзеяння.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста адпаведнага профілю, сувязі з іншымі вычэбнымі дысцыплінамі

Вучэбная дысцыпліна “Беларуская мова” з’яўляецца дысцыплінай дзяржаўнага кампанента, уваходзіць у модуль “Тэрэтычныя асновы

пачатковай моўнай адукацыі” і звязана з вучэбнымі дысцыплінамі “Руская мова”, “Методыка выкладання беларускай мовы”, “Методыка развіцця маўлення”, “Методыка навучання грамаце і каліграфія”.

Патрабаванні да асваення вучэбнай дысцыпліны

Згодна з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі, вучэбным планам вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова” накіравана на фарміраванне ў студэнтаў універсальнай кампетэнцыі (УК-3): здзяйсняць камунікацыі ў вуснай і пісьмовай формах на дзяржаўных і замежных мовах для рашэння задач прафесійнага, міжасабовага і міжкультурнага ўзаемадзеяння; базавай прафесійнай кампетэнцыі (БПК-10): тлумачыць моўныя факты рускай і беларускай моў, адрозненні фанетычнай, лексічнай і граматычнай сістэм рускай і беларускай моў.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен

ведаць:

- аб ролі беларускай мовы ў працэсе станаўлення і развіцця народнасці, нацыі;
- аб сістэмнай арганізацыі беларускай мовы, яе ўзроўнях (фанетычным, лексічным, граматычным) і іх узаемасувязі;
- нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

умець:

- выкарыстоўваць тэарэтычныя веды і рэсурсы беларускай мовы з улікам іх стылістычнай дыферэнцыяцыі ў прафесійнай дзейнасці;
- рэалізоўваць нарматыўную базу беларускай мовы ў маўленчай дзейнасці;

валодаць:

- асноўнымі тыпамі вуснага і пісьмовага маўлення;
- лексічным і граматычным багаццем беларускай мовы;
- нормамі беларускай літаратурнай мовы.

Агульная колькасць гадзін і колькасць аўдыторных гадзін, што адводзяцца на вывучэнне дысцыпліны

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова” адведзена 416 гадзін.

Для дзённай формы атрымання адукацыі 240 аўдыторных, з іх лекцыі – 80 гадзін (з іх 8 гадзін на КСР), практычныя – 160 гадзін (з іх 30 на КСР). На самастойную працу адведзена 176 гадзін.

Семестр	Усяго	Лекцыйныя		Практычныя		Самастойная работа	Форма кантролю
		аўд	КСР	аўд	КСР		
1	100	16	2	30	6	46	экзамен
3	104	18	2	32	8	44	экзамен
4	102	18	2	32	8	42	залік
5	108	20	2	36	8	42	залік

Для завочнай формы атрымання адукацыі (5 г.н.) 60 аўдыторных, з іх 20 гадзін – лекцыйных, 40 – практычных:

<i>Семестр</i>	<i>Лекційныя</i>	<i>Практычныя</i>	<i>Форма кантролю</i>
установачная сесія	2	4	
1	2	4	
2			экзамен
3	6	10	
4	2	4	экзамен
5	2	8	
6	6	10	залік
7			залік

Для завочнай скарачанай формы навучання 30 гадзін аўдыторных, з іх 10 лекцыйных, 20 – практычных.

<i>Семестр</i>	<i>Лекційныя</i>	<i>Практычныя</i>	<i>Форма кантролю</i>
установачная сесія	2	4	
1			экзамен
2	4	4	
3	2	6	экзамен
4	2	6	залік
5			залік

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Беларуская нацыянальная мова, яе формы. Літаратурная мова – адна з формаў нацыянальнай мовы, яе прыметы і асаблівасці. Нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Норма і варыянтнасць. Беларуская літаратурная мова і дыялекты беларускай мовы, іх узаемадзеянне.

Беларуская мова сярод іншых славянскіх моў. Гістарычныя ўмовы і асноўныя этапы развіцця беларускай мовы. Старажытная беларуская мова ў Вялікім Княстве Літоўскім. Жанравая разнастайнасць твораў на старажытнай беларускай мове.

Прычыны заняпаду беларускай мовы ў Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі.

Сацыяльна-палітычныя ўмовы развіцця і функцыянавання беларускай літаратурнай мовы ў XX-XXI стагоддзі. Роля беларускіх пісьменнікаў ва ўдасканаленні і развіцці беларускай літаратурнай мовы. Закон "Аб мовах у Беларускай ССР".

2. Фанетыка. Фанетыка як раздзел мовазнаўства. Прадмет і задачы фанетыкі.

Паняцце пра фанетычнае чляненне маўленчай плыні. Фанетычныя адзінкі вуснага маўлення (гук, склад, фанетычнае слова, маўленчы такт, інтанацыйная фраза).

Класіфікацыі гукаў: акустычная, артыкуляцыйная і функцыянальная.

Галосныя гукі і іх класіфікацыя (паводле удзелу губ, ступені і месца пад'ёму языка). Моцная і слабая пазіцыі галосных гукаў. Пазіцыйныя змены галосных гукаў. Аканне і яканне ў беларускай мове. Пазіцыйныя і гістарычныя чаргаванні галосных гукаў.

Зычныя гукі і іх класіфікацыі: акустычная (паводле ўдзелу голасу і шуму), артыкуляцыйная (па спосабе ўтварэння, месцы ўтварэння), дадатковай артыкуляцыі (цвёрдасці і мяккасці, наяўнасці шыпячага і свісцячага адцення).

Фанетычныя (пазіцыйныя і камбінаторныя) змены зычных гукаў. Асіміляцыя і дысіміляцыя. Фанетычнае падаўжэнне зычных. Адрозненне падаўжэння ад марфалагічнага падваення. Змена [в], [л] на [ў]. Дзеканне і цеканне. Іншыя змены зычных гукаў (дыярэза, эпентэза, метатэза, сцяжэнне). Фанетычныя і гістарычныя чаргаванні зычных гукаў.

Прыстаўныя галосныя і зычныя гукі.

Фанетычныя асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з рускай мовай.

Склад. Тыпы складоў. Прынцыпы складападзелу ў беларускай мове.

Націск. Тыпы слоўнага націску. Свабодны (разнамесны) і несвабодны (фіксаваны) націск. Рухомы і нерухомы націск. Асноўны і пабочны націск. Націск як сродак размежавання слоў і формаў слоў. Акцэнталагічныя варыянты.

Фанетычны разбор. Фанетычная транскрыпцыя.

3. Арфаэпія. Арфаэпія і яе задачы. Арфаэпічныя нормы і прычыны адхіленняў ад нормаў беларускага літаратурнага вымаўлення.

4. Графіка і арфаграфія. Графіка, яе змест і задачы. Пісьмо, віды пісьма. Беларускі алфавіт. Суадносіны літар і гукаў. Функцыі літар е, ё, ю, я, і. Абазначэнне мяккасці зычных на пісьме. Гукавы і складовы прынцыпы беларускай графікі.

Нялітарныя графічныя сродкі: апостраф, злучок, пунктуацыйныя знакі, знак націску, знак параграфа.

Арфаграфія, яе прадмет і задачы. Прынцыпы беларускай арфаграфіі.

5. Лексікалогія. Лексікалогія як раздзел мовазнаўства. Лексічны склад мовы. Адлюстраванне ў лексіцы нацыянальнай культуры і гісторыі. Безэквівалентная лексіка.

Слова як адзінка мовы. Функцыі слова. Слова і словаформа. Паняцце пра варыянты слова.

Лексічнае значэнне слова. Паўназначныя і непаўназначныя словы. Тыпы лексічных значэнняў слова: матываваныя і нематываваныя, свабодныя і звязаныя, прамыя і пераносныя. Асноўныя тыпы пераносных значэнняў: метафара, метанімія, сінекдаха.

Віды семантычных адносін у лексіцы: сінанімічныя, антанімічныя, аманімічныя, паранімічныя; тэматычныя, гіпанімічныя (рода-відавныя).

Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Уласнабеларуская лексіка.

Запазычаныя словы ў беларускай мове. Прычыны і шляхі запазычання. Прыметы запазычаных слоў. Запазычанні са славянскіх (польскай, рускай, украінскай і інш.) і неславянскіх моў (лацінскай, грэчаскай, нямецкай, французскай і інш.). Фанетычнае і марфалагічнае асваенне запазычаных слоў. Экзатызмы і варварызмы. Інтэрнацыяналізмы. Калькі (поўныя і няпоўныя, словаўтваральныя і семантычныя).

Класіфікацыі беларускай лексікі паводле сферы, частаты ўжывання і стылістычнай афарбоўкі.

6. Фразеалогія. Крыніцы ўзнікнення беларускай фразеалогіі. Асаблівасці перакладу фразеалагізмаў з рускай мовы на беларускую.

Прыказкі, устойлівыя параўнанні. Крылатыя словы, афарызмы. Перыфразы. Фразеалагічныя слоўнікі.

7. Лексікаграфія. Практычнае значэнне слоўнікаў (фіксацыя і апісанне лексікі, замацаванне літаратурных нормаў, павышэнне культуры маўлення).

Беларускія энцыклапедычныя і лінгвістычныя слоўнікі. Будова слоўнікавага артыкула ў энцыклапедычных і лінгвістычных слоўніках.

8. Марфеміка. Марфеміка як вучэнне аб марфемах. Паняцце марфемы. Адметныя адзнакі марфемы (паўтаральнасць, непадзельнасць, значымасць). Слова і марфема. Тыпы марфем.

Аснова слова і яе тыпы (вытворная і невытворная, перарывістая і неперарывістая, суплетывная асновы). Канчатак, яго роля ў слове. Нулявы канчатак.

Корань слова. Варыянты кораня. Свабодныя і звязаныя карані.

Афіксы (прыстаўка (прэфікс), суфікс, постфікс, інтэрфікс). Словаўтваральныя і формаўтваральныя афіксы.

Змены ў марфемнай будове слова ў выніку гістарычнага развіцця мовы: апрошчанне, перараскладанне.

Марфемны разбор слова.

9. Словаўтварэнне. Словаўтварэнне, яго прадмет і задачы. Вытворнае і зыходнае словы. Утваральная аснова і словаўтваральны фармант. Словаўтваральны ланцужок, словаўтваральнае гняздо.

Асноўныя спосабы ўтварэння слоў у беларускай мове. Марфемнае словаўтварэнне (афіксацыя, бязафікснае ўтварэнне). Разнавіднасці афіксацыі. Складанне і яго разнавіднасці. Лексіка-семантычны і марфалага-сінтаксічны спосабы.

Словаўтваральны разбор.

10. Марфалогія. Марфалогія як раздзел граматыкі, яе прадмет і задачы. Асноўныя паняцці марфалогіі (граматычнае значэнне, граматычная форма і граматычная катэгорыя).

Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў. Прынцыпы выдзялення і аб'яднання слоў у часціны мовы. Сістэма часцін мовы ў сучаснай беларускай літаратурнай мове. Пераходныя з'явы ў сістэме часцін мовы.

10.1. Назоўнік. Назоўнік як часціна мовы. Лексіка-семантычныя групы назоўнікаў. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў: агульныя і ўласныя, адушаўлёныя і неадушаўлёныя, асабовыя, канкрэтныя і абстрактныя, зборныя, адзінкавыя, рэчыўныя.

Граматычныя катэгорыі назоўніка: род, лік, склон.

Катэгорыя роду назоўніка. Вызначэнне граматычнага роду назоўнікаў паводле марфалагічных, сінтаксічных, семантычных прымет. Назоўнікі мужчынскага, жаночага, ніякага роду. Назоўнікі агульнага роду. Вызначэнне роду нескланяльных назоўнікаў і абрэвіатур. Несупадзенне роду некаторых аднакарэнных назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

Катэгорыя ліку назоўнікаў, формы яе выражэння. Назоўнікі з суадноснымі і несуадноснымі формамі ліку. Несупадзенне ліку некаторых аднакарэнных назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

Катэгорыя склону назоўнікаў. Сістэма склонаў у сучаснай беларускай мове.

Скланенне назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Тыпы скланення назоўнікаў. Парадыгмы скланення назоўнікаў.

Залежнасць склонавых канчаткаў назоўнікаў ад тыпу скланення, асновы слова, націску, лексічнага значэння. Назоўнікі першага, другога і трэцяга скланенняў, парадыгма іх скланення. Скланенне назоўнікаў у множным ліку. Варыянты склонавых канчаткаў назоўнікаў у множным ліку. Рознаскланяльныя назоўнікі. Нескланяльныя назоўнікі. Назоўнікі ад'ектыўнага і змешанага тыпу скланення.

Скланенне асабовых імёнаў, прозвішчаў і геаграфічных назваў.

Словаўтварэнне і правапіс назоўнікаў.

Марфалагічны разбор назоўнікаў.

10.2. Прыметнік. Прыметнік як часціна мовы. Катэгорыі роду, ліку, склону прыметніка. Лексіка-семантычныя групы прыметнікаў.

Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў. Якасныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. Адносныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. Прыналежныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. Пераход прыметнікаў з аднаго разраду ў другі.

Поўныя і кароткія формы прыметнікаў.

Ступені параўнання якасных прыметнікаў, іх значэнне і ўтварэнне. Суплетыўныя формы. Асаблівасці ўтварэння формаў ступеняў параўнання ў беларускай і рускай мовах. Формы суб'ектыўнай ацэнкі якасных прыметнікаў.

Скланенне якасных, адносных і прыналежных прыметнікаў. Варыянтныя канчаткі прыметнікаў жаночага роду ў родным і творным склонах адзіночнага ліку. Асаблівасці скланення прыналежных прыметнікаў.

Словаўтварэнне і правапіс прыметнікаў.

Марфалагічны разбор прыметнікаў.

10.3. Лічэбнік. Лічэбнік як часціна мовы. Разрады лічэбнікаў паводле значэння. Разрады лічэбнікаў паводле структуры: простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі. Скланенне лічэбнікаў розных разрадаў. Сінтаксічная сувязь лічэбнікаў з назоўнікамі. Асаблівасці ўжывання лічэбнікаў з назоўнікамі ў беларускай мове ў параўнанні з рускай мовай.

Словы з няпэўна-колькасным значэннем.

Правапіс лічэбнікаў.

Марфалагічны разбор лічэбнікаў.

10.4. Займеннік. Займеннік як часціна мовы. Групы займеннікаў па суадноснасці з іншымі часцінамі мовы: займеннікі-назоўнікі, займеннікі-прыметнікі, займеннікі-лічэбнікі. Разрады займеннікаў паводле іх значэння: асабовыя, зваротны, прыналежныя, указальныя, азначальныя, пытальныя, адносныя, адмоўныя, няпэўныя. Лексіка-граматычная характарыстыка займеннікаў розных разрадаў. Скланенне займеннікаў, іх правапіс.

Марфалагічны разбор займеннікаў.

10.5. Дзеяслоў. Дзеяслоў як часціна мовы. Сістэма дзеяслоўных формаў. Спрагальныя і неспрагальныя, зменныя і нязменныя дзеяслоўныя формы.

Незначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе граматычныя катэгорыі і сінтаксічная функцыя. Суфіксы незначальнай формы дзеяслова.

Дзве асновы дзеяслова: аснова інфінітыва і аснова цяперашняга (будучага простага) часу. Утварэнне дзеяслоўных формаў ад асновы інфінітыва і асновы цяперашняга (будучага простага) часу.

Катэгорыя трывання дзеяслова. Дзеясловы закончанага і незакончанага трывання. Суадносныя трывальныя пары і спосабы іх утварэння. Няпарныя (аднатрывальныя) дзеясловы. Дзеясловы са значэннем закончанага і незакончанага трывання (двухтывальныя).

Пераходныя і непераходныя дзеясловы. Зваротныя дзеясловы, іх значэнні.

Катэгорыя стану дзеяслова. Стан і пераходнасць. Стан і зваротнасць. Дзеясловы незалежнага стану. Дзеясловы залежнага стану.

Катэгорыя ладу. Сувязь паміж катэгорыямі ладу і часу. Абвесны лад. Загадны лад. Утварэнне формаў загаднага ладу. Умоўны лад. Утварэнне і значэнне ўмоўнага ладу.

Катэгорыя часу. Сувязь паміж катэгорыямі трывання і часу. Формы цяперашняга, прошлага і будучага часу, іх утварэнне і значэнне.

Катэгорыя асобы. Формы асобы, іх значэнне і ўжыванне. Сувязь катэгорыі асобы з катэгорыямі ладу і часу. Безасабовыя дзеясловы, іх семантычныя і граматычныя асаблівасці. Асабовыя дзеясловы ў значэнні безасабовых.

Спражэнне дзеясловаў. Першае і другое спражэнні. Рознаспрагальныя і нетэматычныя дзеясловы. Спосабы вызначэння спражэння.

Словаўтварэнне і правапіс дзеясловаў. Марфалагічны разбор інфінітыва і асабовых формаў дзеяслова.

10.6. Дзеепрыметнік. Дзеепрыметнік як форма дзеяслова. Дзеяслоўныя прыметы дзеепрыметніка (стан, трыванне, час; дзеяслоўнае кіраванне назоўнікамі; агульнасць асноў). Рысы прыметніка ў дзеепрыметніках (катэгорыі роду, ліку, склону). Поўная і кароткая формы дзеепрыметніка.

Дзеепрыметнікі незалежнага і залежнага стану, іх утварэнне. Асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў у сучаснай беларускай мове (у параўнанні з рускай).

Марфалагічны разбор дзеепрыметнікаў.

10.7. Дзеепрыслоўе. Дзеепрыслоўе як форма дзеяслова. Дзеяслоўныя прыметы дзеепрыслоўя (трыванне, стан; дзеяслоўнае кіраванне назоўнікамі; агульнасць асновы; зваротнасць). Прыметы прыслоўя ў дзеепрыслоўях. Дзеепрыслоўі закончанага і незакончанага трывання, іх утварэнне. Правілы ўжывання дзеепрыслоўяў.

Марфалагічны разбор дзеепрыслоўяў.

10.8. Прыслоўе. Безасабова-прэдыкатыўныя словы. Прыслоўе як часціна мовы. Разрады прыслоўяў паводле значэння: азначальныя (якасныя, колькасныя, спосабу дзеяння, параўнання, сумеснасці) і акалічнасныя (месца, часу, прычыны, мэты). Знамянальныя і займеннікавыя прыслоўі. Ступені параўнання, формы суб'ектыўнай ацэнкі якасных прыслоўяў. Утварэнне прыслоўяў ад розных часцін мовы. Правапіс прыслоўяў.

Марфалагічны разбор прыслоўяў.

Безасабова-прэдыкатыўныя словы (словы катэгорыі стану). Лексічнае значэнне, граматычныя катэгорыі і сінтаксічная функцыя безасабова-прэдыкатыўных слоў. Суадноснасць безасабова-прэдыкатыўных слоў з рознымі часцінамі мовы. Погляды на безасабова-прэдыкатыўныя словы ў лінгвістычнай літаратуры.

Марфалагічны разбор безасабова-прэдыкатыўных слоў.

10.9. Лексіка-граматычныя разрады слоў, якія не адносяцца да самастойных і службовых часцін мовы.

Мадальныя словы. Месца мадальных слоў у сістэме часцін мовы. Разрады мадальных слоў паводле значэння і суадноснасці з іншымі часцінамі мовы, іх роля ў сказе.

Марфалагічны разбор мадальных слоў.

Выклічнік. Выклічнік як часціна мовы. Месца выклічнікаў сярод іншых часцін мовы. Разрады выклічнікаў паводле значэння (эмацыянальныя, волевыяўленчыя, моўнага этыкету) і паходжання (вытворныя і невытворныя).

Гукапераймальныя словы.

Марфалагічны разбор выклічнікаў.

10.10. Службовыя часціны мовы.

Прыназоўнік як службовая часціна мовы. Значэнне і граматычныя функцыі прыназоўнікаў. Разрады прыназоўнікаў паводле паходжання: невытворныя, вытворныя. Разрады прыназоўнікаў паводле структуры: простыя, складаныя і састаўныя. Правапіс прыназоўнікаў.

Марфалагічны разбор прыназоўнікаў.

Злучнік як службовая часціна мовы. Разрады злучнікаў паводле паходжання і ўтварэння (невытворныя, вытворныя), паводле ўжывання (адзіночныя, паўторныя, парныя), паводле структуры (простыя і састаўныя), паводле функцыянальнага прызначэння (злучальныя, падпарадкавальныя). Разрады злучальных і падпарадкавальных злучнікаў. Злучнікі і злучальныя словы.

Марфалагічны разбор злучнікаў.

Часціца як службовая часціна мовы. Разрады часціц паводле паходжання і саставу. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння (сэнсавыя, мадальныя, эмацыянальныя, формаўтваральныя). Правапіс часціц. Ужыванне часціц *не* і *ні* з рознымі часцінамі мовы.

Марфалагічны разбор часціц.

11. Сінтаксіс. Сінтаксіс, яго змест і задачы. Сувязь сінтаксісу з іншымі раздзеламі мовазнаўства. Асноўныя сінтаксічныя адзінкі. Віды сінтаксічнай сувязі (злучэнне і падпарадкаванне).

11.1 Словазлучэнне. Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Асноўныя прыметы словазлучэння.

Класіфікацыя словазлучэнняў паводле ступені спаянасці кампанентаў (свабодныя і сінтаксічна непадзельныя); паводле структуры (простыя і складаныя); паводле марфалагічнага выражэння галоўнага кампанента (іменныя, дзеяслоўныя, прыслоўныя); паводле сэнсавых адносін паміж кампанентамі (аб'ектныя, суб'ектныя, азначальныя, акалічнасныя). Віды падпарадкавальнай сінтаксічнай сувязі слоў у словазлучэнні: дапасаванне (поўнае і няпоўнае), кіраванне (беспрыназоўнікавае і прыназоўнікавае, моцнае і слабае), прымыканне. Асаблівасці беларускага кіравання.

Сінтаксічны разбор словазлучэнняў.

11.2. Сказ. Тыпы сказаў. Сказ як сінтаксічная адзінка. Камунікатыўнасць, прэдыкатыўнасць, мадальнасць, сэнсавая завершанасць і інтанацыйная аформленасць як асноўныя прыметы сказа. Тыпы сказаў паводле мэты выказвання; паводле эмацыянальнай афарбоўкі; паводле адносін выказвання да рэчаіснасці; паводле граматычнай структуры.

11.3. Просты сказ. Двухсастаўныя сказы. Аснова простага двухсастаўнага сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа. Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя члены сказа.

Дзейнік двухсастаўнага сказа, яго тыпы (просты, складаны, састаўны). Спосабы выражэння дзейніка.

Выказнік двухсастаўнага сказа, яго тыпы (просты, складаны, састаўны). Спосабы выражэння выказніка. Звязкі, іх тыпы.

Каардынацыя выказніка з дзейнікам. Працяжнік паміж дзейнікам і выказнікам.

Дапаўненне. Прамыя і ўскосныя дапаўненні, спосабы іх выражэння. Прыдзеяслоўныя, прыйменныя і прыадвербіяльныя дапаўненні.

Азначэнне. Дапасаваныя і недапасаваныя азначэнні, спосабы іх выражэння. Прыдатак як разнавіднасць дапасаванага азначэння. Адзіночныя і развітыя прыдаткі, спосабы іх выражэння. Размежаванне прыдатка і паяснёнага назоўніка.

Акалічнасць. Віды акалічнасцей, спосабы іх выражэння. Размежаванне немарфалагізаваных членаў сказа.

Парадак членаў сказа ў простым сказе.

Аднасастаўныя сказы. Структурна-семантычная спецыфіка аднасастаўных сказаў. Галоўны член аднасастаўнага сказа. Тыпы аднасастаўных сказаў.

Сінтаксічна непадзельныя сказы, іх разнавіднасці (сцвярджалыя і адмоўныя; апавядальныя, пыталыя, пабуджалыя). Адрозненне сінтаксічна непадзельных сказаў ад аднаслоўных членных сказаў.

Няпоўныя сказы. Разнавіднасці няпоўных сказаў (сітуацыйныя, кантэкстуальныя і эліптычныя). Адрозненне няпоўных сказаў ад аднасастаўных. Выкарыстанне няпоўных сказаў у мове.

11.4. Ускладнены сказ. Агульная характарыстыка ўскладненага сказа. Сказы з аднароднымі членамі. Абагульняльныя словы пры аднародных членах сказа. Аднародныя і неаднародныя азначэнні. Знакі прыпынку пры аднародных членах сказа.

Сказы з адасобленымі членамі. Паняцце пра адасабленне. Умовы адасаблення даданных членаў сказа. Адасабленне дапасаваных і недапасаваных азначэнняў, прыдаткаў, акалічнасцей, дапаўненняў і ўдакладняльных членаў сказа. Знакі прыпынку пры адасобленых членах сказа.

Сказы з параўнальнымі зваротамі. Структура і функцыя параўнальных зваротаў. Адасабленне параўнальных зваротаў. Знакі прыпынку пры параўнальных зваротах.

Сказы з пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі. Значэнне і функцыя пабочных слоў, словазлучэнняў і сказаў, іх выражэнне. Устаўныя словы, словазлучэнні і сказы. Адрозненне пабочных і ўстаўных канструкцый. Знакі прыпынку пры пабочных і ўстаўных словах, словазлучэннях і сказах.

Сказы са звароткам. Значэнне, спосабы выражэння і ўжыванне зваротка. Знакі прыпынку пры зваротку.

Сінтаксічны разбор простага сказа.

11.5. Складаны сказ. Складаназлучаны сказ. Складаны сказ як сінтаксічная адзінка. Адрозненне складанага сказа ад простага. Сэнсавае і інтанацыйнае адзінства частак складанага сказа. Тыпы адносін паміж часткамі складаных сказаў, сродкі іх выражэння. Злучэнне і падпарадкаванне ў складаным сказе. Прынцыпы класіфікацыі складаных сказаў. Тыпы складаных сказаў: злучнікавыя (складаназлучаныя і складаназалежныя) і бяззлучнікавыя.

Будова складаназлучаных сказаў. Класіфікацыя складаназлучаных сказаў: складаназлучаныя сказы са спалучальнымі, супастаўляльнымі, пералічальна-размеркавальнымі, далучальнымі часткамі. Сродкі сувязі частак у складаназлучаным сказе. Знакі прыпынку ў складаназлучаным сказе.

11.6. Складаназалежны сказ. Будова складаназалежных сказаў. Галоўная і даданая часткі. Сродкі сувязі даданай часткі з галоўнай (падпарадкавальныя злучнікі, злучальныя словы, інтанацыя і інш.). Размежаванне злучнікаў і злучальных слоў (адносных займеннікаў і займеннікавых прыслоўяў). Тыпы даданых частак складаназалежнага сказа: дзейнікавыя, выказнікавыя, азначальныя, дапаўняльныя, акалічнасныя (месца, часу, умовы, прычыны, мэты, уступкі, выніку, спосабу дзеяння, меры і ступені), параўнальныя, далучальныя.

Складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі. Сузалежнае (паралельнае), паслядоўнае і змешанае падпарадкаванне даданых частак. Знакі прыпынку ў складаназалежным сказе.

11.7. Бяззлучнікавы складаны сказ. Будова бяззлучнікавых складаных сказаў. Бяззлучнікавыя сказы з аднатыпнымі і разнатыпнымі часткамі. Сэнсавыя адносінны паміж часткамі бяззлучнікавых складаных сказаў і спосабы іх выражэння. Знакі прыпынку ў бяззлучнікавых складаных сказах.

11.8. Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі. Разнавіднасці складаных сказаў з рознымі відамі сувязі. Знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі.

Сінтаксічны разбор складаных сказаў.

11.9. Чужая мова. Чужая мова і спосабы яе перадачы: простая, ускосная і няўласна-простая мова. Будова сказаў з простаай мовай. Правілы замены простаай мовы ўскоснай. Ужыванне і стылістычныя функцыі няўласна-простаай мовы. Знакі прыпынку пры простаай мове. Цытаты, іх афармленне на пісьме.

12. Пунктуацыя. Паняцце пунктуацыі. Класіфікацыя знакаў прыпынку (раздзяляльныя, выдзяляльныя). Функцыі знакаў прыпынку. Асноўныя правілы пастаноўкі знакаў прыпынку.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
(дзённая форма атрымання адукацыі)

Нумар раздзела, тэмы,	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін				Самастойная работа	Літарагура	Формы кантролю знанняў
		лекцыі	практычныя заняткі	лабараторныя заняткі	Колькасць гадзін КСР			
1	2	3	4	5	6	8	9	10
I курс, 1 семестр								
1	Беларуская нацыянальная мова, яе формы (2 гадзіны)	2				4	[1, 2, 6, 14]	стварэнне ментальных карт
2	Фанетыка (20 гадзін)	6	12		/2	12		
2.1	Фанетыка як раздзел мовазнаўства	2					[1, 2, 6]	стварэнне схем
2.2	Галосныя гукі і іх класіфікацыя	2	2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
2.3	Зычныя гукі і іх класіфікацыі	2	2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
2.4	Фанетычныя (пазіцыйныя і камбінаторныя) змены зычных гукаў		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне

2.5	Фанетычныя і гістарычныя чаргаванні зычных гукаў		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
2.6	Фанетычныя асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з рускай мовай				/2		[1, 2, 4, 6]	стварэнне прэзентацый
2.7	Склад. Націск		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
2.7	Фанетычны разбор. Фанетычная транскрыпцыя		2				[1, 2, 3, 4]	фанетычны разбор
3	Арфаэпія (2 гадзіны)				/2	4		
3.1	Арфаэпія і яе задачы				2		[1, 2, 4, 6, 25]	РКР № 1
4	Графіка і арфаграфія (6 гадзін)	2	4			8		
4.1	Графіка, яе змест і задачы. Арфаграфія, яе прадмет і задачы	2					[1, 2, 6]	вуснае выказванне
4.2	Суадносіны літар і гукаў		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
4.3	Прынцыпы беларускай арфаграфіі		2				[1, 2, 4, 6]	РКР № 2
5	Лексікалогія (14 гадзін)	4	8		2/	10		
5.1	Лексікалогія як раздзел мовазнаўства	2					[1, 2, 6]	стварэнне ментальных карт
5.2	Лексічнае значэнне слова	2	2				[1, 2, 4, 6, 28, 29]	практычнае заданне
5.3	Віды семантычных адносін у лексіцы		2				[1, 2, 4, 6, 18, 22, 26]	практычнае заданне

5.3	Класіфікацыя лексікі беларускай мовы паводле паходжання, сферы, частаты ўжывання і стылістычнай афарбоўкі				2/		[1, 2, 6]	складанне схемы
5.4	Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання		2				[1, 2, 4, 6, 16]	практычнае заданне
5.5	Класіфікацыі беларускай лексікі паводле сферы, частаты ўжывання і стылістычнай афарбоўкі		2				[1, 2, 4, 6, 28]	РКР № 3
6	Фразеалогія (6 гадзін)	2	4			6		
6.1	Фразеалогія як раздзел мовазнаўства	2					[1, 2, 6]	
6.2	Крыніцы ўзнікнення беларускай фразеалогіі		2				[1, 2, 4, 6, 23]	практычнае заданне
6.3	Прыказкі, устойлівыя параўнанні		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
7	Лексікаграфія (4 гадзіны)		2		/2	6		
7.1	Практычнае значэнне слоўнікаў				/2		[1, 2, 6, 14]	напісанне анатацый
7.2	Будова слоўнікавага артыкула ў энцыклапедычных і лінгвістычных слоўніках		2				[1, 2, 4, 6, 17, 24, 27, 30, 31]	
	<i>Усяго за семестр</i>	16	30		2/6	46		<i>экзамен</i>
II курс, 3 семестр								
8	Марфеміка (6 гадзін)	2	4			6		
8.1	Марфеміка як вучэнне аб марфемах	2					[1, 2, 6]	распрацоўка схемы
8.2	Аснова слова і яе тыпы. Тыпы марфем		2				[1, 2, 4, 6, 9, 11]	практычнае заданне
8.3	Змены ў марфемнай будове слова		2				[1, 2, 3, 4,	марфемны

							9, 11]	разбор
9	Словаўтварэнне (6 гадзін)	2	4			6		
9.1	Словаўтварэнне, яго прадмет і задачы	2					[1, 2, 6]	
9.2	Асноўныя спосабы ўтварэння слоў у беларускай мове		2				[1, 2, 4, 6, 12]	практычнае заданне
9.3	Словаўтваральны разбор		2				[1, 2, 3, 4, 12]	кантрольная работа
10	Марфалогія (2 гадзіны) Марфалогія як раздзел граматыкі, яе прадмет і задачы	2				4	[1, 2, 5, 6]	
10.1	Назоўнік (20 гадзін)	4	12		2/2	10		
10.1.1	Назоўнік як часціна мовы	2					[1, 2, 5, 6]	
10.1.2	Катэгорыя роду назоўніка. Катэгорыя ліку назоўнікаў		2		2/		[1, 2, 6, 20]	практычнае заданне
10.1.3	Катэгорыя склону назоўнікаў. Скланенне назоўнікаў у сучаснай беларускай мове	2					[1, 2, 4, 20]	
10.1.4	Скланенне назоўнікаў у сучаснай беларускай мове		2				[1, 2, 4, 20]	практычнае заданне
10.1.5	Скланенне назоўнікаў у множным ліку				/2		[1, 2, 4, 20]	
10.1.6	Рознаскланяльныя назоўнікі		2				[1, 2, 4, 20]	практычнае заданне
10.1.7	Скланенне асабовых імёнаў, прозвішчаў і географічных назваў		2				[1, 2, 4, 20]	
10.1.8	Словаўтварэнне і правапіс назоўнікаў		2				[1, 2, 4, 20]	практычнае заданне

10.1.9	Марфалагічны разбор назоўнікаў		2				[1, 2, 3, 4, 20]	кантрольная работа
10.2	Прыметнік (10 гадзін)	4	4		/2	6		
10.2.1	Прыметнік як часціна мовы	2					[1, 2, 5, 6]	распрацоўка ментальных карт
10.2.2	Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў	2					[1, 2, 5, 6]	
10.2.3	Ступені параўнання якасных прыметнікаў		2				[1, 2, 4, 21]	практычнае заданне
10.2.3	Скланенне якасных, адносных і прыналежных прыметнікаў				/2		[1, 2, 4, 21]	практычнае заданне
10.2.4	Словаўтварэнне і правапіс прыметнікаў		2				[1, 2, 3, 4, 21]	марфалагічны разбор
10.3	Лічэбнік (8 гадзін)	2	4		/2	6		
10.3.1	Лічэбнік як часціна мовы	2					[1, 2, 5, 6]	
10.3.2	Скланенне лічэбнікаў розных разрадаў		2				[1, 2, 4, 21]	практычнае заданне
10.3.3	Сінтаксічная сувязь лічэбнікаў з назоўнікамі				/2		[1, 2, 4, 21]	
10.3.4	Правапіс лічэбнікаў		2				[1, 2, 3, 4, 21]	марфалагічны разбор
10.4	Займеннік (8 гадзін)	2	4		/2	6		
10.4.1	Займеннік як часціна мовы	2					[1, 2, 5, 6]	
10.4.2	Разрады займеннікаў паводле іх значэння		2				[1, 2, 4, 21]	практычнае заданне
10.4.3	Скланенне займеннікаў, іх правапіс				/2		[1, 2, 4, 21]	

10.4.4	Марфалагічны разбор займеннікаў		2				[1, 2, 3, 4, 21]	кантрольная работа
	<i>Усяго за семестр:</i>	18	32		2/8	44		<i>экзамен</i>
II курс, 4 семестр								
10.5	Дзеяслоў (22 гадзіны)	6	14		2/	14		
10.5.1	Дзеяслоў як часціна мовы	2					[1, 2, 5, 6]	
10.5.2	Дзве асновы дзеяслова		2				[1, 2, 4, 19]	формаўтваральны разбор
10.5.3	Непрэдыкатыўныя катэгорыі дзеяслова	2					[1, 2, 5, 6]	
10.5.4	Катэгорыя трывання дзеяслова		2				[1, 2, 4, 19]	практычнае заданне
10.5.5	Катэгорыя ладу і часу				2/		[1, 2, 5, 6]	
10.5.6	Катэгорыя ладу.		2				[1, 2, 4, 19]	заданне ў кантрольнай працы
10.5.6	Катэгорыя часу		2				[1, 2, 4, 19]	практычнае заданне
10.5.7	Катэгорыя асобы	2	2				[1, 2, 4, 19]	практычнае заданне
10.5.8	Спражэнне дзеясловаў		2				[1, 2, 4, 19]	практычнае заданне
10.5.9	Словаўтварэнне і правапіс дзеясловаў		2				[1, 2, 3, 4, 19]	марфалагічны разбор
10.6	Дзеепрыметнік (6 гадзін)	2	2		/2	6		
10.6.1	Дзеепрыметнік як форма дзеяслова	2					[1, 2, 5, 6]	

10.6.2	Дзеепрыметнікі незалежнага і залежнага стану, іх утварэнне		2				[1, 2, 4, 19]	марфалагічны разбор
10.6.3	Асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў у сучаснай беларускай мове (у параўнанні з рускай)				/2		[1, 2, 3, 4, 19]	пераклад
10.7	Дзеепрыслоўе (6 гадзін)	2	2		/2	4		
10.7.1	Дзеепрыслоўе як форма дзеяслова	2					[1, 2, 5, 6]	
10.7.2	Дзеепрыслоўі закончанага і незакончанага трывання, іх утварэнне				/2		[1, 2, 4, 19]	марфалагічны разбор
10.7.3	Правілы ўжывання дзеепрыслоўяў		2				[1, 2, 3, 4, 19]	кантрольная работа
10.8	Прыслоўе. Безасабова-прэдыкатыўныя словы (10 гадзін)	2	6		/2	8		
10.8.1	Прыслоўе як часціна мовы. Безасабова-прэдыкатыўныя словы	2					[1, 2, 5, 6]	
10.8.2	Разрады прыслоўяў паводле значэння		2				[1, 2, 4, 21]	
10.8.3	Утварэнне прыслоўяў ад розных часцін мовы		2				[1, 2, 4, 21]	
10.8.4	Правапіс прыслоўяў				/2		[1, 2, 4, 21]	тэст
10.8.5	Марфалагічны разбор безасабова-прэдыкатыўных слоў і прыслоўяў		2				[1, 2, 3, 4, 21]	марфалагічны разбор
10.9	Лексіка-граматычныя разрады слоў, якія не адносяцца да самастойных і службовых часцін мовы (4 гадзіны)	2	2			2		
10.9.1	Мадальныя словы. Выклічнік. Гукапераймальныя словы	2					[1, 2, 5, 6]	

10.9.2	Марфалагічны разбор мадальных слоў і выклічнікаў		2				[1, 2, 3, 4]	марфалагічны разбор
10.10	Службовыя часціны мовы (12 гадзін)	4	6		/2	8		
10.10.1	Прыназоўнік як службовая часціна мовы. Злучнік як службовая часціна мовы.	2					[1, 2, 5, 6]	
10.10.2	Правапіс прыназоўнікаў		2				[1, 2, 3, 4]	марфалагічны разбор
10.10.3	Разрады злучальных і падпарадкавальных злучнікаў		2				[1, 2, 3, 4]	марфалагічны разбор
10.10.4	Часціца як службовая часціна мовы	2					[1, 2, 5, 6]	
10.10.5	Правапіс часціц		2				[1, 2, 3, 4]	марфалагічны разбор
10.10.6	Ужыванне часціц <i>не</i> і <i>ні</i> з рознымі часцінамі мовы.				/2		[1, 2, 4]	тэст
	Усяго за семестр:	18	32		2/8	42		залік
III курс, 5 семестр								
11	Сінтаксіс (2 гадзіны)	2					[1, 2, 6]	
11.1	Словазлучэнне (6 гадзін)	2	4			4		
11.1.1	Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка	2					[1, 2, 6]	стварэнне ментальных карт
11.1.2	Віды падпарадкавальнай сінтаксічнай сувязі слоў у словазлучэнні		2				[1, 2, 4, 7]	практычнае заданне
11.1.3	Сінтаксічны разбор словазлучэнняў		2				[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор

11.2	Сказ. Тыпы сказаў (2 гадзіны)	2				2		
11.2.1	Сказ як сінтаксічная адзінка	2					[1, 2, 6]	стварэнне схем
11.3	Просты сказ (18 гадзін)	4	10		/4	10		
11.3.1	Двухсастаўныя сказы	2					[1, 2, 6]	
11.3.2	Дзейнік двухсастаўнага сказа.		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.3.3	Выказнік двухсастаўнага сказа		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.3.4	Дапаўненне		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.3.5	Азначэнне. Прыдатак як разнавіднасць дапасаванага азначэння		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.3.6	Акалічнасць				/2		[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.3.7	Аднасастаўныя сказы. Сінтаксічна непадзельныя сказы. Няпоўныя сказы	2					[1, 2, 6]	
11.3.8	Аднасастаўныя сказы.		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.3.9	Няпоўныя сказы. Сінтаксічна непадзельныя сказы				/2		[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.4	Ускладнены сказ (12 гадзін)	4	6		/2	6		
11.4.1	Агульная характарыстыка ўскладненага сказа	4					[1, 2, 6]	
11.4.2	Сказы з аднароднымі членамі		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.4.3	Знакі прыпынку пры адасобленых членах сказа		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне

11.4.4	Знакі прыпынку ў сказах з параўнальнымі зваротамі, пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі, звароткамі				/2		[1, 2, 4, 6]	тэст
11.4.5	Сінтаксічны разбор простага сказа		2				[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.5	Складаны сказ. Складаназлучаны сказ (4 гадзіны)	2	2			2		
11.5.1	Складаны сказ як сінтаксічная адзінка. Складаназлучаны сказ	2					[1, 2, 6]	
11.5.2	Знакі прыпынку ў складаназлучаным сказе. Сродкі сувязі частак у складаназлучаным сказе.		2				[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.6	Складаназалежны сказ (6 гадзін)		4		2/	4		
11.6.1	Будова складаназалежных сказаў				2/		[1, 2, 6]	канспект
11.6.2	Знакі прыпынку ў складаназалежным сказе		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.6.3	Складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі		2				[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.7	Бяззлучнікавы складаны сказ (6 гадзін)	2	4			6		
11.7.1	Будова беззлучнікавых складаных сказаў	2					[1, 2, 6]	
11.7.2	Сэнсавыя адносіны паміж часткамі беззлучнікавых складаных сказаў і спосабы іх выражэння		2				[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
11.7.3	Знакі прыпынку ў беззлучнікавых складаных сказах		2			4	[1, 2, 4, 6]	сінтаксічны разбор
11.8	Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі (2 гадзіны)		2			2	[1, 2, 4, 6]	сінтаксічны разбор
11.9	Чужая мова (6 гадзін)	2	2		/2	4		

11.9.1	Чужая мова і спосабы яе перадачы	2					[1, 2, 6]	
11.9.2	Знакі прыпынку пры простаі мове		2		/2		[1, 2, 4, 6]	распрацоўка схем
11.9.3	Цытаты, іх афармленне на пісьме		2				[1, 2, 4, 6]	эсе
12	Пунктуацыя (2 гадзіны)		2					
12.1	Паняцце пунктуацыі		2				[1, 2, 3, 4]	практычнае заданне
	<i>Усяго за семестр:</i>	20	36		2/8	42		залік
	Усяго за год	72	130		8/30	174		

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
(для студэнтаў завочнай формы атрымання адукацыі (5 г.н.))

Нумар раздзела, тэмы,	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Самастойная работа	Літаратура	Формы кантролю знанняў
		лекцыі	практычныя заняткі	лабараторныя заняткі			
1	2	3	4	5	6	7	8
Установачная сесія							
2	Фанетыка (6 гадзін)	2	4				
2.1	<i>Фанетыка як раздзел мовазнаўства.</i> Прадмет і задачы фанетыкі. Паняцце пра фанетычнае чляненне маўленчай плыні. Фанетычныя адзінкі вуснага маўлення (гук, склад, фанетычнае слова, маўленчы такт, інтанацыйная фраза). Класіфікацыі гукаў: акустычная, артыкуляцыйная і функцыянальная.	2				[1, 2, 6]	стварэнне схемы
2.2	<i>Галосныя гукі і іх класіфікацыя.</i> Моцная і слабая пазіцыі галосных гукаў. Пазіцыйныя змены галосных гукаў. Пазіцыйныя і гістарычныя чаргаванні галосных гукаў.		2			[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
2.3	Зычныя гукі і іх класіфікацыі. Фанетычныя (пазіцыйныя і камбінаторныя) змены зычных гукаў.		2			[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне

	Асіміляцыя і дысіміляцыя. Фанетычнае падаўжэнне зычных.						
	<i>Усяго</i>	2	4				
I курс, 1 семестр							
5	Лексікалогія (6 гадзін)	2	4				
5.1	<i>Лексікалогія як раздзел мовазнаўства. Лексічны склад мовы. Безэквівалентная лексіка. Слова як адзінка мовы. Функцыі слова. Слова і словаформа. Паняцце пра варыянты слова.</i>	2				[1, 2, 6]	стварэнне ментальных карт
5.2	<i>Лексічнае значэнне слова. Паўназначныя і непаўназначныя словы. Тыпы лексічных значэнняў слова: матываваныя і нематываваныя, свабодныя і звязаныя, прамыя і пераносныя. Асноўныя тыпы пераносных значэнняў: метафара, метанімія, сінекдаха. Віды семантычных адносін у лексіцы.</i>		2			[1, 2, 4, 6, 28, 29]	практычнае заданне
5.3	<i>Класіфікацыя лексікі беларускай мовы: паводле паходжання, сферы, частаты ўжывання і стылістычнай афарбоўкі</i>		2			[1, 2, 6]	складанне схемы
	<i>Усяго за семестр</i>	2	4				
I курс, 2 семестр							
							<i>экзамен</i>
II курс, 3 семестр							
8	Марфеміка (1 гадзіна)	1					
8.1	<i>Марфеміка як вучэнне аб марфемах. Паняцце марфемы. Адметныя адзнакі марфемы (паўтаральнасць, непадзельнасць, значымасць). Слова і марфема. Тыпы марфем.</i>	1				[1, 2, 6]	распрацоўка схемы
9	Словаўтварэнне (3 гадзін)	1	2				

9.1	<i>Словаўтварэнне, яго прадмет і задачы. Вытворнае і зыходнае словы. Утваральная аснова і словаўтваральны фармант. Словаўтваральны ланцужок, словаўтваральнае гняздо. Асноўныя спосабы ўтварэння слоў у беларускай мове.</i>	1				[1, 2, 6]	
9.3	<i>Марфемны і словаўтваральны разборы</i>		2			[1, 2, 3, 4, 12]	разборы
10.1	Назоўнік (4 гадзін)	2	2				
10.1.1	<i>Назоўнік як часціна мовы. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў. Граматычныя катэгорыі назоўніка: род, лік, склон. Скланенне назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Тыпы скланення назоўнікаў. Парадыгмы скланення назоўнікаў.</i>	2				[1, 2, 5, 6]	
10.1.2	<i>Марфалагічны разбор назоўнікаў</i>		2			[1, 2, 3, 4, 20]	марфалагічны разбор
10.2	Прыметнік (2 гадзіны)		2				
10.2.1	<i>Прыметнік як часціна мовы. Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў. Катэгорыі роду, ліку, склону прыметніка. Марфалагічны разбор прыметнікаў</i>		2			[1, 2, 5, 6]	распрацоўка ментальных карт
10.3	Лічэбнік (2 гадзіны)	1	1				
10.3.1	<i>Лічэбнік як часціна мовы. Разрады лічэбнікаў паводле значэння. Разрады лічэбнікаў паводле структуры. Скланенне лічэбнікаў розных разрадаў</i>	1	1			[1, 2, 5, 6]	практычнае заданне
10.4	Займеннік (2 гадзіны)	1	1				
10.4.1	<i>Займеннік як часціна мовы. Разрады займеннікаў паводле іх значэння. Групы займеннікаў па суадноснасці з іншымі часцінамі мовы. Скланенне займеннікаў, іх правапіс</i>	1	1			[1, 2, 5, 6]	практычнае заданне

	<i>Усяго за семестр:</i>	6	8				<i>экзамен</i>
II курс, 4 семестр							
10.5	Дзеяслоў (6 гадзіны)	2	4				
10.5.1	<i>Дзеяслоў як часціна мовы. Сістэма дзеяслоўных формаў. Спрагальныя і неспрагальныя, зменныя і нязменныя дзеяслоўныя формы. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе граматычныя катэгорыі і сінтаксічная функцыя. Дзве асновы дзеяслова.</i>	2				[1, 2, 5, 6]	
10.5.2	<i>Граматычныя катэгорыі дзеяслова. Катэгорыя трывання дзеяслова. Пераходныя і непераходныя дзеясловы. Зваротныя дзеясловы, іх значэнні. Катэгорыя стану дзеяслова. Катэгорыя ладу. Катэгорыя часу.</i>		2			[1, 2, 5, 6]	марфалагічны разбор
10.5.3	<i>Спражэнне дзеясловаў. Першае і другое спражэнні. Рознаспрагальныя і нетэматычныя дзеясловы. Спосабы вызначэння спражэння.</i>		2			[1, 2, 4, 19]	практычнае заданне
	<i>Усяго за семестр:</i>	2	4				
III курс, 5 семестр							
10.6	Дзеепрыметнік (1 гадзіна)		1				
10.6.1	<i>Дзеепрыметнік як форма дзеяслова. Дзеепрыметнікі незалежнага і залежнага стану, іх утварэнне</i>		1			[1, 2, 4, 19]	марфалагічны разбор
10.7	Дзеепрыслоўе (1 гадзіна)		1				
10.7.1	<i>Дзеепрыслоўе як форма дзеяслова. Дзеепрыслоўі закончанага і незакончанага трывання, іх утварэнне</i>		1			[1, 2, 4, 19]	марфалагічны разбор
10.8	Прыслоўе. Безасабова-прэдыкатыўныя словы (2 гадзіны)		2				

10.8.1	<i>Марфалагічны разбор прыслоўяў і безасабова-прэдыкатыўных слоў</i>		2			[1, 2, 3, 4, 21]	марфалагічны разбор
10.9	Лексіка-граматычныя разрады слоў, якія не адносяцца да самастойных і службовых часцін мовы (2 гадзіны)		2				
10.9.1	<i>Марфалагічны разбор мадальных слоў і выклічнікаў</i>		2			[1, 2, 3, 4]	марфалагічны разбор
10.10	Службовыя часціны мовы (4 гадзіны)	2	2				
10.10.1	<i>Прыназоўнік. Злучнік. Часціца. Значэнне і граматычныя функцыі прыназоўнікаў. Разрады злучнікаў паводле паходжання і ўтварэння, паводле ўжывання, паводле структуры, паводле функцыянальнага прызначэння. Разрады часціц паводле паходжання і саставу. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння</i>	2				[1, 2, 5, 6]	
10.10.2	<i>Прапаніс часціц. Ужыванне часціц не і ні з рознымі часцінамі мовы.</i>		2			[1, 2, 3, 4]	практычнае заданне
	Усяго за семестр:	2	8				залік
III курс, 6 семестр							
11	Сінтаксіс (2 гадзіны) Сінтаксіс, яго змест і задачы. Сувязь сінтаксісу з іншымі раздзеламі мовазнаўства. Асноўныя сінтаксічныя адзінкі. Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Класіфікацыя словазлучэнняў	2				[1, 2, 6]	
11.1	Словазлучэнне (2 гадзіны)		2				
11.1.1	<i>Сінтаксічны разбор словазлучэнняў</i>		2			[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор

11.2	Сказ. Тыпы сказаў (2 гадзіны)	2					
11.2.1	<i>Сказ як сінтаксічная адзінка.</i> Тыпы сказаў паводле мэты выказвання; паводле эмацыянальнай афарбоўкі; паводле адносін выказвання да рэчаіснасці; паводле граматычнай структуры.	2				[1, 2, 6]	стварэнне схем
11.3	Просты сказ (2 гадзіны)		2				
11.3.1	<i>Двухсастаўныя сказы.</i> Аснова простага двухсастаўнага сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа. Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя члены сказа.		2			[1, 2, 6]	
11.4	Ускладнены сказ (2 гадзіны)		2				
11.4.1	<i>Сінтаксічны разбор простага сказа</i>		2			[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.5	Складаны сказ. Складаназлучаны сказ (4 гадзіны)	2	2				
11.5.1	<i>Складаны сказ як сінтаксічная адзінка.</i> Адрозненне складанага сказа ад простага. Тыпы адносін паміж часткамі складаных сказаў, сродкі іх выражэння. Злучэнне і падпарадкаванне ў складаным сказе. Прынцыпы класіфікацыі складаных сказаў. Тыпы складаных сказаў.	2				[1, 2, 6]	
11.5.2	<i>Знакі прыпынку ў складаным сказе.</i>		2			[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.9	Чужая мова (2 гадзіны)		2				
11.9.2	<i>Знакі прыпынку пры прастай мове.</i> Чужая мова і спосабы яе перадачы: простая, ускосная і няўласна-простая мова. Будова сказаў з прастай мовай.		2			[1, 2, 4, 6]	распрацоўка схем

	<i>Усяго за семестр:</i>	6	10				
IV курс, 7 семестр							
							<i>залік</i>
	Усяго за год	20	40				

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
(для студэнтаў завочнай формы атрымання адукацыі (3,5 г.н.))

Нумар раздзела, тэмы,	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Самастойная работа	Літаратура	Формы кантролю знанняў
		лекцыі	практычныя заняткі	лабараторныя заняткі			
1	2	3	4	5	6	7	8
І курс, установачная сесія							
2	Фанетыка (4 гадзіны)	2	2				
2.1	<i>Фанетыка як раздзел мовазнаўства.</i> Прадмет і задачы фанетыкі. Паняцце пра фанетычнае чляненне маўленчай плыні. Фанетычныя адзінкі вуснага маўлення (гук, склад, фанетычнае слова, маўленчы такт, інтанацыйная фраза).	2				[1, 2, 6]	стварэнне схемы
2.2	<i>Класіфікацыі гукаў:</i> акустычная, артыкуляцыйная і функцыянальная. Моцная і слабая пазіцыі галосных і зычных гукаў. Пазіцыйныя і гістарычныя чаргаванні галосных і зычных гукаў.		2			[1, 2, 4, 6]	практычнае заданне
5	Лексікалогія (2 гадзіны)		2				
5.1	<i>Лексічнае значэнне слова.</i> Паўназначныя і непаўназначныя словы. Тыпы лексічных значэнняў		2			[1, 2, 4, 6, 28,	практычнае заданне

	слова: матываванья і нематываванья, свабодныя і звязаныя, прамыя і пераносныя. Асноўныя тыпы пераносных значэнняў: метафара, метанімія, сінекдаха. Віды семантычных адносін у лексіцы.					29]	
	<i>Усяго за семестр</i>	2	4				
I курс, 1 семестр							
							<i>экзамен</i>
I курс, 3 семестр							
8	Марфеміка (1 гадзіна)	1					
8.1	<i>Марфеміка як вучэнне аб марфемах.</i> Паняцце марфемы. Адметныя адзнакі марфемы (паўтаральнасць, непадзельнасць, значымасць). Слова і марфема. Тыпы марфем.	1				[1, 2, 6]	распрацоўка схемы
9	Словаўтварэнне (1 гадзіна)	1					
9.1	<i>Словаўтварэнне, яго прадмет і задачы.</i> Вытворнае і зыходнае словы. Утваральная аснова і словаўтваральны фармант. Словаўтваральны ланцужок, словаўтваральнае гняздо. Асноўныя спосабы ўтварэння слоў у беларускай мове.	1				[1, 2, 6]	
10.1	Назоўнік (4 гадзін)	2	2				
10.1.1	<i>Назоўнік як часціна мовы.</i> Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў. Граматычныя катэгорыі назоўніка: род, лік, склон. Скланенне назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Тыпы скланення назоўнікаў. Парадыгмы скланення назоўнікаў.	2				[1, 2, 5, 6]	
10.1.2	<i>Марфалагічны разбор назоўнікаў</i>		2			[1, 2, 3, 4, 20]	марфалагічны разбор
10.3	Лічэбнік (1 гадзіна)		1				

10.3.1	<i>Лічэбнік як часціна мовы.</i> Разрады лічэбнікаў паводле значэння. Разрады лічэбнікаў паводле структуры. Скланенне лічэбнікаў розных разрадаў		1			[1, 2, 5, 6]	практычнае заданне
10.4	Займеннік (1 гадзіна)		1				
10.4.1	<i>Займеннік як часціна мовы.</i> Разрады займеннікаў паводле іх значэння. Групы займеннікаў па суадноснасці з іншымі часцінамі мовы. Скланенне займеннікаў, іх правапіс		1			[1, 2, 5, 6]	практычнае заданне
	Усяго за семестр:	4	4				экзамен
II курс, 3 семестр							
10.5	Дзеяслоў (4 гадзіны)	2	2				
10.5.1	<i>Дзеяслоў як часціна мовы.</i> Сістэма дзеяслоўных формаў. Спрагальныя і неспрагальныя, зменныя і нязменныя дзеяслоўныя формы. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе граматычныя катэгорыі і сінтаксічная функцыя. Дзве асновы дзеяслова.	2				[1, 2, 5, 6]	
10.5.2	<i>Граматычныя катэгорыі дзеяслова.</i> Катэгорыя трывання дзеяслова. Пераходныя і непераходныя дзеясловы. Зваротныя дзеясловы, іх значэнні. Катэгорыя стану дзеяслова. Катэгорыя ладу. Катэгорыя часу.		2			[1, 2, 5, 6]	марфалагічны разбор
10.6	Дзеепрыметнік (1 гадзіна)		1				
10.6.1	<i>Дзеепрыметнік як форма дзеяслова.</i> Дзеепрыметнікі незалежнага і залежнага стану, іх утварэнне		1			[1, 2, 4, 19]	марфалагічны разбор
10.7	Дзеепрыслоўе (1 гадзіна)		1				
10.7.1	<i>Дзеепрыслоўе як форма дзеяслова.</i> Дзеепрыслоўі закончанага і незакончанага трывання, іх утварэнне		1			[1, 2, 4, 19]	марфалагічны разбор

10.10	Службовыя часціны мовы (2 гадзіны)		2				
10.10.1	<i>Прыназоўнік. Злучнік. Часціца.</i> Значэнне і граматычныя функцыі прыназоўнікаў. Разрады злучнікаў паводле паходжання і ўтварэння, паводле ўжывання, паводле структуры, паводле функцыянальнага прызначэння. Разрады часціц паводле паходжання і саставу. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння		2			[1, 2, 5, 6]	
	Усяго за семестр:	2	6				залік
II курс, 4 семестр							
11	Сінтаксіс (2 гадзіны) Сінтаксіс, яго змест і задачы. Сувязь сінтаксісу з іншымі раздзеламі мовазнаўства. Асноўныя сінтаксічныя адзінкі. Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Класіфікацыя словазлучэнняў. Тыпы сказаў.	2				[1, 2, 6]	
11.1	Словазлучэнне (2 гадзіны)		2				
11.1.1	<i>Сінтаксічны разбор словазлучэнняў</i>		2			[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.3	Просты сказ (1 гадзіна)		1				
11.3.1	<i>Двухсастаўныя сказы.</i> Аснова простага двухсастаўнага сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа. Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя члены сказа.		1			[1, 2, 6]	
11.4	Ускладнены сказ (1 гадзіна)		1				
11.4.1	<i>Сінтаксічны разбор простага сказа</i>		1			[1, 2, 3, 4]	сінтаксічны разбор
11.5	Складаны сказ. Складаназлучаны сказ (2		2				

	гадзіны)						
11.5.1	Складаны сказ як сінтаксічная адзінка. Адрозненне складанага сказа ад простага. Тыпы адносін паміж часткамі складаных сказаў, сродкі іх выражэння. Злучэнне і падпарадкаванне ў складаным сказе. Прынцыпы класіфікацыі складаных сказаў. Тыпы складаных сказаў.		2			[1, 2, 6]	
	<i>Усяго за семестр:</i>	2	6				
III курс, 5 семестр							
							<i>залік</i>
	Усяго за год	10	20				

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Беларуская мова [Электронны рэсурс] : электрон. вучэб.-метады. комплекс па вучэб. дысцыпліне для спецыяльнасці 1-01 02 01 «Пачатковая адукацыя» / склад. Г. Ф. Андарала // Репозиторий БГПУ. – Рэжым доступу: <https://elib.bspu.by/handle/doc/44248>. – Дата доступу: 28.04.2021.
2. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі па філал. спецыяльнасцях / Д. В. Дзятко [і інш.]. – Мінск : Выш. шк., 2017. – 588 с.

Дадатковая літаратура

3. Азарка, В. У. Беларуская мова: аналіз моўных адзінак : дапам. для студэнтаў выш. навуч. устаноў / В. У. Азарка, А. С. Васілеўская. – Мінск : Беларус. дзярж. пед. ун-т, 2011. – 116 с.
4. Грыгор'ева, Л. М. Сучасная беларуская мова : зб. практыкаванняў : вучэб. дапам. для студэнтаў выш. навуч. устаноў / Л. М. Грыгор'ева, Г. Ф. Андарала. – Мінск : Выш. шк., 2010. – 368 с.
5. Кароткая граматыка беларускай мовы : у 2 ч. / пад рэд. А. А. Лукашанца. – Мінск : Беларус. навука, 2007–2009. – 2 ч.
6. Сучасная беларуская мова : вучэб. дапам. для студэнтаў спецыяльнасці «Пачатковая адукацыя» ўстаноў, якія забяспечваюць атрыманне выш. адукацыі / Л. М. Грыгор'ева [і інш.]. – 4-е выд. – Мінск : Выш. шк., 2011. – 621 с.

Слоўнікі

7. Арашонкава, Г. У. Кіраванне ў беларускай і рускай мовах : слоўнік-даведнік / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 303 с.
8. Арашонкава, Г. У. Слоўнік цяжкасцей беларускай мовы: правапіс, вымаўленне, націск, словазмяненне, словаўжыванне : каля 10000 слоў / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск : Радыёла-плюс, 2005. – 445 с.
9. Бардовіч, А. М. Марфемны слоўнік беларускай мовы : каля 75000 слоў / А. М. Бардовіч, Л. М. Шакун. – 2-е выд. – Мінск : Выш. шк., 1989. – 718 с.
10. Бардовіч, А. М. Словаўтваральны слоўнік беларускай мовы : вучэб. дапам. / А. М. Бардовіч, М. М. Круталевіч, А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларус. навука, 2000. – 413 с.
11. Бардовіч, А. М. Школьны марфемны слоўнік беларускай мовы : дапаможнік / А. М. Бардовіч, Л. С. Мормыш, Л. М. Шакун. – 2-е выд. – Мінск : Аверсэв, 2006. – 495 с.

12. Бардовіч, А. М. Школьны словаўтваральны слоўнік беларускай мовы / А. М. Бардовіч, М. М. Круталевіч, А. А. Лукашанец. – Мінск : Аверсэв, 2006. – 511 с.
13. Беларуска-рускі слоўнік : у 3 т. / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. ; рэдкал.: А. А. Лукашанец (гал. рэд.) [і інш.]. – 4-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2012. – 3 т.
14. Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча. – Мінск : Беларус.Энцыкл, 1994. – 665 с.
15. Беларускі арфаграфічны слоўнік: новае арфаграфічнае напісанне / склад.: Л. П. Кунцэвіч [і інш.]. – 3-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – 694 с.
16. Булыка, А. М. Слоўнік іншамоўных слоў : у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 1999. – 2 т.
17. Гістарычны слоўнік беларускай мовы : 37 вып. / Акад. навук Беларус. ССР, Ін-т мовазнаўства. – Мінск : Навука і тэхніка, 1982–2010. – 37 вып.
18. Грабчыкаў, С. М. Слоўнік паронімаў беларускай мовы / С. М. Грабчыкаў. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 478 с.
19. Граматычны слоўнік дзеяслова : А–Я / склад.: В. П. Русак [і інш.]. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 1151 с.
20. Граматычны слоўнік назоўніка : А – Я / склад.: Г. У. Арашонкава [і інш.]. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 1245 с.
21. Граматычны слоўнік прыметніка, займенніка, лічэбніка, прыслоўя : А – Я / склад.: Н. П. Еўсіевіч [і інш.]. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 1135 с.
22. Клышка, М. К. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў : больш за 11000 слоў / М. К. Клышка. – Мінск : Радыёла-плюс, 2005. – 670 с.
23. Лепешаў, І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2008. – 2 т.
24. Русско-белорусский словарь : в 3 т. / сост.: А. А. Лукашанец [і др.]. – 10-е изд. – Мінск : Беларус.Энцыкл., 2012. – 3 т.
25. Слоўнік беларускай мовы /склад.: Н. П. Еўсіевіч [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – 916 с.
26. Старычонак, В. Д. Слоўнік амонімаў беларускай мовы / В. Д. Старычонак. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 254 с.
27. Сцяцко, П. У. Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў / П. У. Сцяцко, М. Ф. Гуліцкі, Л. А. Антанюк. – Мінск : Выш. шк., 1990. – 220 с.
28. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. / склад. К. Крапіва [і інш.]. – Мінск : Беларус.Энцыкл, 1977–1984. – 5 т.
29. Уласевіч, В. І. Беларуска-рускі тлумачальны слоўнік новых слоў і новых значэнняў слоў : 4200 слоў і выказаў / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : Аверсэв, 2013. – 251 с.
30. Шкраба, І. Р. Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі: у рускамоўным дачыненні / І. Р. Шкраба. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2008. – 318 с.

31. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы : у 14 т. / гал. рэд.
Г. А. Цыхун. – Мінск : Беларус. навука, 1978–2017. – 14 т.

РЭКАМЕНДАВАНЫЯ ФОРМЫ І МЕТАДЫ НАВУЧАННЯ

Асноўнымі метадамі (формамі) навучання з'яўляюцца: метады праблемнага навучання, інтэрактыўныя метады, параўнальны метады, выкарыстанне тэхналогій вучэбна-даследчай дзейнасці, камунікатыўных сітуацыйных практыкаванняў.

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНых СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў у працэсе вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова” прадугледжваецца прамежкавая і выніковая ацэнка.

Для кантролю якасці засваення ведаў па вучэбнай дысцыпліне рэкамендуецца наступныя дыягнастычны інструментарый:

- тэст вучэбных дасягненняў,
- дыктант,
- кантрольная работа,
- вуснае і пісьмовае паведамленні,
- залік,
- экзамен.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Для самастойнай работы студэнтаў прапануюцца заданні па тэмах, асноўны матэрыял якіх разгледжаны на аўдыторных занятках, індывідуальныя заданні, закліканыя пашырыць кругагляд студэнтаў, паглыбіць іх веды, развіць уменні даследчай дзейнасці, праявіць элементы творчасці.

Пры вывучэнні дысцыпліны рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя формы самастойнай работы студэнтаў:

- падрыхтоўка і напісанне рэфератаў, анатацый, эсэ і іншых пісьмовых работ;
- падбор і аналіз літаратурных крыніц;
- распрацоўка і складанне схем, табліц;
- выкананне практыкаванняў.

Патрабаванні да выканання самастойнай работы студэнтаў

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	Колькасць гадзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1	Беларуская нацыянальная мова, яе формы	4	аналіз артыкулаў энцыклапедыі “Беларуская мова”	стварэнне храналагічнай стужкі
2	Фанетыка	10	абагульненне матэрыялу, падрыхтоўка да	распрацоўка схем, выкананне практыкаванняў,

			кантрольнай работы, выкананне тэставых заданняў, фанетычная транскрыпцыя, выкананне фанетычнага разбору	на платформе MOODLE
3	Арфаэпія	4	падбор скорагаворак, арфаэпічны аналіз тэкстаў з мастацкіх твораў для дзяцей малодшага школьнага ўзросту (на выбар студэнта)	вусныя паведамленні
4	Графіка. Арфаграфія	8	аналіз “Буквара”, выкананне тэставых заданняў, арфаграфічны аналіз	стварэнне прэзентацый, на платформе MOODLE
5	Лексікалогія	10	абагульненне матэрыялу, падрыхтоўка да кантрольнай работы, распрацоўка пашпарта слоў, аналіз падручнікаў па беларускай мове для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі	выкананне практыкаванняў, запаўненне табліц
6	Фразеалогія	6	аналіз падручнікаў па беларускай мове для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, аналіз выкарыстання фразеалагічных адзінак у мастацкіх творах для дзяцей малодшага школьнага ўзросту	вусныя паведамленні
7	Лексікаграфія	2	аналіз слоўнікаў розных відаў	напісанне анатацый, стварэнне слоўнікавых артыкулаў
8	Марфеміка	6	выкананне тэставых заданняў	на платформе MOODLE

9	Словаўтварэння	6	абагульненне матэрыялу, падрыхтоўка да кантрольнай работы	выкананне практыкаванняў
10	Марфалогія як раздзел граматыкі, яе прадмет і задачы	4	аналіз артыкулаў энцыклапедыі “Беларуская мова”	канспект
11	Назоўнік	10	аналіз падручнікаў па беларускай мове для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, абагульненне матэрыялу, падрыхтоўка да кантрольнай работы	распрацоўка табліц парадыгмы скланення, выкананне практыкаванняў
12	Прыметнік	6	аналіз падручнікаў па беларускай мове для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, сістэматызацыя тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
13	Лічэбнік	6	сістэматызацыя тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
14	Займеннік	6	сістэматызацыя тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
15	Дзеяслоў	14	аналіз падручнікаў па беларускай мове для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, абагульненне матэрыялу, падрыхтоўка да кантрольнай работы	распрацоўка табліц, выкананне практыкаванняў
16	Дзеепрыметнік	6	аналіз тэарэтычнага матэрыялу, выка-	выкананне практыкаванняў,

			нанне тэставых заданняў	на платформе MOODLE
17	Дзеепрыслоўе	4	аналіз тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
18	Прыслоўе. Бесазабова-прэдыкатыўныя словы	6	параўнальны аналіз прыслоўяў і безасабова-прэдыкатыўных слоў	распрацоўка схем, выкананне практыкаванняў
19	Лексіка-граматычныя разрады слоў, якія не адносяцца да самастойных і службовых часцін мовы	2	аналіз тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
20	Службовыя часціны мовы	8	параўнальны аналіз службовых часцін мовы, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
21	Словазлучэнне	4	аналіз і сістэматызацыя тэарэтычнага матэрыялу	падрыхтоўка прэзентацый
22	Сказ як сінтаксічная адзінка	2	аналіз і сістэматызацыя тэарэтычнага матэрыялу	распрацоўка схем
23	Просты сказ	12	аналіз падручнікаў па беларускай мове для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі	выкананне практыкаванняў
24	Ускладнены сказ	6	аналіз тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
25	Складаны сказ. Складаназлучаны сказ	2	аналіз і сістэматызацыя тэарэтычнага матэрыялу	распрацоўка схем
26	Складаназалежны сказ	2	аналіз тэарэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE
27	Бяззлучнікавы	6	аналіз тэарэтычнага	выкананне

	складаны сказ		матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	практыкаванняў, на платформе MOODLE
28	Чужая мова	4	аналіз выкарыстання канструкцый з чужой мовай у мастацкіх творах для дзяцей малодшага школьнага ўзросту	вусныя паведамленні
29	Пунктуацыя	4	аналіз і сістэматызацыя тэрэтычнага матэрыялу, выкананне тэставых заданняў	выкананне практыкаванняў, на платформе MOODLE

Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Адзнака ў балах	Крытэрыі
1 (адзін) не залічана	Адсутнасць ведаў, уменняў і навыкаў у межах адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі. Адмаўленне ад адказу. Нез'яўленне на атэстацыю без уважлівай прычыны.
2 (два) не залічана	Фрагментарныя веды ў межах адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі. Няўменне ствараць правільныя, лагічна несупярэчлівыя выказванні на беларускай мове. Няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію вучэбнай дысцыпліны, наяўнасць у адказе грубых, лагічных памылак. Няўменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, праводзіць іх лінгвістычны аналіз. Пасіўнасць на практычных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.
3 (тры) не залічана	Недастаткова поўны аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі. Выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выклад адказу на пытанні з істотнымі лагічнымі і маўленчымі памылкамі. Няўменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, выкананне лінгвістычнага аналізу моўных адзінак з грубымі памылкамі. Пасіўнасць на практычных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.
4 (чатыры) залічана	Дастатковы аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі. Выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічны выклад адказу на пытанні з некаторымі маўленчымі памылкамі, уменне рабіць вывады без істотных памылак. Уменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, з дапамогай выкладчыка выконваць іх лінгвістычны аналіз. Праца пад кіраўніцтвам выкладчыка на практычных занятках, дапушчальны ўзровень культуры выканання заданняў.
5 (пяць) залічана	Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне. Выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічна правільны выклад адказу на пытанні з некаторымі маўленчымі памылкамі, уменне рабіць вывады. Уменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, з дапамогай выкладчыка выконваць іх лінгвістычны аналіз, разуменне моўных з'яў, абумоўленых інтэрферэнцыяй. Самастойная праца на практычных занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень культуры выканання заданняў.
6 (шэсць) залічана	Дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне. Выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, лагічна правільны выклад адказу на пытанні без маўленчых памылак, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя вывады. Уменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, самастойна выконваць іх лінгвістычны аналіз, наяўнасць уяўлення пра моўныя з'явы, абумоўленыя інтэрферэнцыяй. Актыўная самастойная праца на практычных

	занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
7 (сем) залічана	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне. Выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічна правільны выклад адказу на пытанні без маўленчых памылак, уменне рабіць абгрунтаваныя вывады і абагульненні. Уменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, самастойна выконваць іх лінгвістычны аналіз, разуменне моўных з'яў, абумоўленых інтэрферэнцыяй. Самастойная праца на практычных занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
8 (восем) залічана	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы. Выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічна правільны выклад адказу на пытанні без маўленчых памылак, уменне рабіць абгрунтаваныя вывады і абагульненні. Уменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, самастойна выконваць іх лінгвістычны аналіз, разуменне моўных з'яў, абумоўленых інтэрферэнцыяй. Актыўная самастойная праца на практычных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
9 (дзесяць) залічана	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы. Дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічна правільны выклад адказу на пытанні без маўленчых памылак. Выкарыстанне разнастайных моўных сродкаў пры стварэнні маўлення ў залежнасці ад камунікатыўнай сітуацыі. Уменне адрозніваць моўныя адзінкі розных узроўняў, самастойна выконвае іх лінгвістычны аналіз, тлумачыць моўныя з'явы, абумоўленыя інтэрферэнцыяй. Сістэматычная, актыўная самастойная праца на практычных занятках, творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
10 (дзесяць) залічана	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы. Дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічна правільны выклад адказу на пытанні. Уменне карыстацца рознымі крыніцамі інфармацыі. Уменне рабіць вывады на аснове самастойнага аналізу моўных адзінак. Выкарыстанне разнастайных моўных сродкаў пры стварэнні выказвання ў залежнасці ад камунікатыўнай сітуацыі. Уменне інтэрпрэтаваць моўныя адзінкі розных узроўняў, самастойна выконваць іх лінгвістычны аналіз, тлумачэнне моўных з'яў, абумоўленых інтэрферэнцыяй. Творчая самастойная праца на практычных занятках, актыўны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

Працікол узгаднення вучэбнай праграмы

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб змяненнях у змесце вучэбнай праграмы ўстанавы вышэйшай адукацыі па дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму
Руская мова	кафедра беларускага і рускага мовазнаўства	Змест праграм узгоднены на стадыі распрацоўкі	Працікол № 11 ад 25.05.2021
Методыка выкладання беларускай мовы			
Методыка развіцця маўлення			
Методыка навучання грамаце і каліграфія			